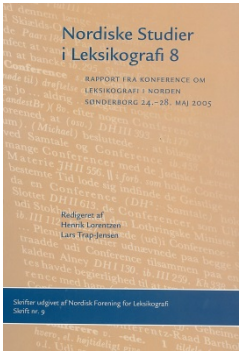

NORDISKE STUDIER I LEKSIKOGRAFI

Titel:	Spansk mad – en illustreret onlineordbog	
Forfatter:	Birthe Gawinski	
Kilde:	Nordiska Studier i Leksikografi 8, 2006, s. 97-106 Rapport från Konferens om lexikografi i Norden, Göteborg 27.-29. maj 1999	
URL:	http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/nsil/issue/archive	

© Nordisk forening for leksikografi

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre Nordiske studier i leksikografi (1-5) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Spansk mad – en illustreret onlineordbog

Spanish food – an illustrated online dictionary. The question of equivalence has always created problems for lexicographers when we work with bilingual dictionaries. I have wondered whether information technology might offer a solution to this problem. The question that I have tried to answer is the following: “Can encyclopaedic information including illustrations rectify missing equivalence in bilingual, web-based dictionaries within cultural subject areas?” I have chosen to limit the subject to gastronomy, because this subject has a very culture-specific terminology. The target group of the dictionary is not limited to one particular group. Because of the hypertext structure that allows the user to work at various levels, the dictionary may meet the needs among Danish-speaking people with varying knowledge of Spanish. My conclusion is that the user of an online dictionary will have access to a lot more relevant information using an online encyclopaedic dictionary than it is possible to offer in a printed dictionary.

Spansk mad - en illustreret ordbog

Søg: DK   A-Z   Verber

Dette er en **spansk-dansk ordbog** for dig, der er interesseret i spansk mad og som gerne vil vide lidt mere end blot, hvad de enkelte madretter hedder på dansk.

Hvis det er første gang, du besøger denne ordbog, vil det være en god idé at læse brugervejledningen igennem.

Ordbogen indeholder:

A-Z	Alfabetisk ordliste	Måltider	med ordbog over de kendteste spanske retter
Madkort	tybiske madvarer og retter fra Spaniens regioner	Verber	Verber med relation til mad
Denominación de Origen	spanske produkter med officielt kvalitetsstempel	Faste vendinger om mad	

1. Indledning

Formålet med ordbogen er at hjælpe ordbogsbrugeren med at få en bedre fornemmelse af, hvad et givet opslagsord dækker over, især i de tilfælde, hvor der ikke findes en ækvivalent. Det er mit håb, at definitioner og/eller forklaringer på både kilde- og målsproget samt illustrationer vil yde denne hjælp. Denne type informationer vil man kun sjældent finde i papirudgaver af bilingvale ordbøger.

Ordbogen er blevet oprettet i forbindelse med et masterspeciale¹ på 'IT, Sprog og Læring'.

Der er to vigtige grunde til mit valg af emne for denne ordbog. Dels er den gastronomiske terminologi kendetegnet ved mange kulturbundne og dermed nul-ækvivalente ord. Dels har interessen for Spanien som rejsemål og for spansk mad været støt stigende gennem de seneste årtier, og adskillige spanske madvarer og retter er efterhånden kendt i Danmark. Der skyder spanske restauranter og tapas-barer op rundt omkring i landet, flere og flere spanske specialiteter kan købes i danske butikker.

Denne ordbog er tænkt som en hjælp til danskere med interesse for spansk mad og spanske produkter, og for nogle brugeres vedkommende vil der måske efterhånden opstå et behov for at få større viden om de enkelte retter og produkter end de informationer, man kan få i en almindelig ordbog eller i en kogebog. Det kunne være noget om, hvor i Spanien man dyrker hvilke produkter, dyrkningsmetoder (konventionelt/økologisk) etc.

Målgruppen er derfor dansksprogede med et vist kendskab til spansk, som har brug for at forstå (evt. også oversætte) en spansk tekst, som indeholder gastronomisk terminologi. Kendskab til spansk vil give et større udbytte, da der ud over ækvivalenter eller oversættelsesforslag vil være definitioner på spansk samt links til dansksprogede websteder, men ordbogen kan i princippet også bruges af ikke-spanskkyndige, som blot ønsker at kunne slå et ord op og få en dansk oversættelse eller definition/forklaring.

Jeg opfatter ikke min målgruppe som en entydig størrelse, men ser den mere som målgrupper på forskellige niveauer eller med forskellige behov. Hypertekststrukturen i en onlineordbog giver gode muligheder for at lade brugeren selv beslutte, hvilke informationer og hvor mange han/hun har brug for i den givne situation.

2. De vigtigste teoretiske aspekter

2.1. Ækivalens-problematikken

Jeg tager udgangspunkt i NLO's (Bergenholtz et al. 1997:15-18) liste over ækvi-valentyper:

- 'låneord', dvs. direkte brug af kildesprogsordet (eks. *guide* fra engelsk)
- 'oversættelseslån' (eks. *gæstearbejder* fra tysk)
- 'kulturel ækvivalent' (eks. *Folketinget* som ækvivalent til f.eks. det norske *Stortinget*)
- 'parafraseækvivalent' (eks. *Arztshelferin* på tysk kan gengives 'lægesekretær med laboratorieudannelse')

¹ Hele specialerapporten kan læses her: <http://www.gawinski.dk> – klik på 'master'.

- ‘encyklopædisk forklaring’ (eks. *ajo blanco* på spansk kan gengives med ‘kold hvidløgs- og mandelsuppe’)

Og her er det især sidstnævnte, der er relevant for min ordbog, selv om de andre også forekommer.

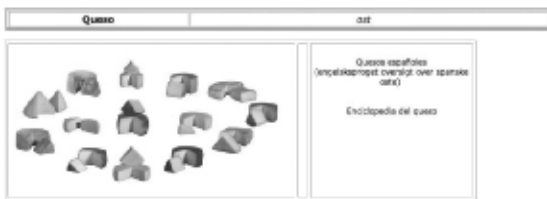
2.2. Encyklopædiske informationer inkl. illustrationer

Her kan der f.eks. være tale om definitioner og/eller illustrationer af forskellig art. Jeg har valgt at tage udgangspunkt i Svenséns (1987:165-170) illustrationskategorier:

‘en enkelt genstand eller en del af en genstand’

‘flere typer inden for samme klasse’

‘genstanden i sit miljø’

‘delaspekter af genstanden’

‘centrale genstande og begreber inden for et emneområde’

Svensén nævner yderligere to illustrationskategorier: ‘genstanden i funktion’ og ‘miljø med typiske genstande’, som jeg dog ikke har eksempler på i min ordbog endnu.

2.3. Ordbogen som læringsmiddel

Ud over at være et nyttigt redskab for folk med interesse for spansk mad og spanske produkter er denne ordbog også tænkt som et muligt læringsmiddel i spanskundervisningen.

Ute Rampillon (2001) nævner nogle eksempler på ordbogen i sprogundervisningen:

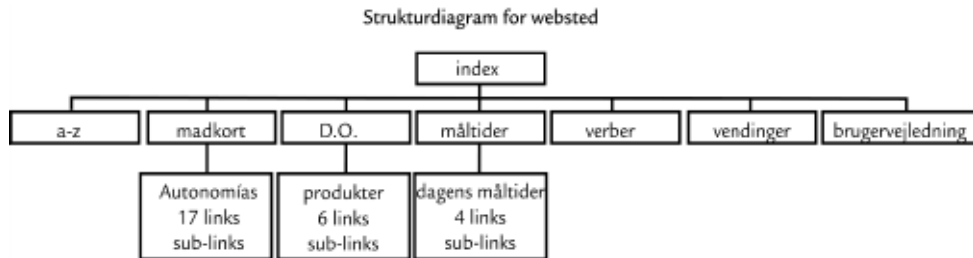
- udvikling af læringskompetence
- hjælp til indlæring af et fremmedsprog
- takling af fremmedsproglige situationer i dagligdagen
- ‘tidsfordriv’

I denne specifikke ordbog forestiller jeg mig i første omgang disse forløb (med mulighed for at udvide med flere hen ad vejen):

- i et undervisningsforløb om Spaniens geografi kunne man tage udgangspunkt i siden med Spanienskortet (<http://spanskmad.gawinski.dk/madkort.html>). Her får man informationer om de regionale forskelle med hensyn til, hvilke afgrøder man dyrker, hvilke produkter man fremstiller – og dermed hvilken mad man spiser i de pågældende områder.
- et andet undervisningsforløb kunne tage udgangspunkt i siden med Måltider (<http://spanskmad.gawinski.dk/maaltider.html>). Her får man informationer om dagens måltider, og hvad der er karakteristiske for dem (tidspunkter, retter etc.).
- et tredje undervisningsforløb kunne handle om fænomenet Denominación de Origen, dvs. det spanske landbrugs-, fiskeri- og fødevarerministeriums kvalitetskontrol af forskellige landbrugsprodukter (<http://spanskmad.gawinski.dk/do.html>)

3. Ordbogens opbygning

Ordbogens opbygning ses i følgende strukturdiagram:
men fremgår i øvrigt også af forsidens menulinje:

Menulinjen indeholder forskellige makrostrukturelle elementer:

Index-side.

Søg: OK

Søgefelt, hvor alle ordbogens ord kan slås op.

A-Z

Den alfabetiske ordliste, som er samlet på én side, inddelt i grupper på 3-4 bogstaver. Dette er muligt, så længe ordlisten ikke er meget omfattende.

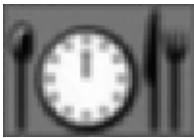
Den systematiske makrostruktur ses i de tre følgende menupunkter:

Det klikbare Spanienskort, som udgør den ene måde at systematisere emnet spansk mad på, nemlig ud fra de regionale forskelle, der findes inden for såvel produkter som madretter.

Vin-ikonet symboliserer den officielle spanske kvalitetsstempeling af visse landbrugsprodukter, Denominación de Origen (D.O.). Jeg har her valgt nogle af de mest kendte ud, men vil i forbindelse med en udbygning af ordbogen tage alle med.

Dagens måltider er endnu en måde at strukturere systematisk på. Hvad spiser man typisk til hvilke måltider og hvornår. Alt sammen noget, der adskiller sig fra danske forhold, og derfor nyttig information i forbindelse med emnet spansk mad.

4. Onlineordbøger – nu og i fremtiden

I min problemformulering til masterspecialet stiller jeg følgende spørgsmål:

Kan encyklopædiske informationer herunder illustrationer afhjælpe manglende ækvivalens i bilingvale, netbaserede ordbøger inden for kulturbundne fagområder?

og min konklusion herpå er, at det ikke umiddelbart kan lade sig gøre at ændre på den manglende ækvivalens imellem ord og begreber på to sprog – det er et faktum,

at visse kulturbundne ord og begreber på ét sprog simpelthen ikke findes på et andet sprog.

Hvis man er oversætter, er dette naturligvis et problem, for man kan ikke bare undlade at skrive noget i en oversættelse, hvis man støder på et nul-ækvivalent ord.

For alle andre ordbogsbrugere derimod kan problemet løses på forskellig vis. Når det drejer sig om at forstå en tekst, hvori der forekommer delvist ækvivalente eller nul-ækvivalente ord, vil det være tilstrækkeligt at få en definition eller forklaring på ordet eller begrebet. Desuden vil en eller anden form for illustration også være nyttig.

Inden for leksikografien har det hidtil ikke været særlig acceptabelt at inkludere informationer af encyklopædisk art i bilingvale, almensproglige ordbøger. Grundene hertil har været dels principielle forestillinger om, at sådanne informationer ikke hører hjemme her, dels økonomiske grunde fra forlagernes side.

I forbindelse med den teknologiske udvikling og den deraf følgende mulighed for at udvikle hypertextbaserede ordbøger, er især det økonomiske aspekt blevet mindre fremtrædende, men det har ikke nødvendigvis betydet, at vi har set en voldsom udvikling inden for leksikografien. I mange tilfælde indeholder de hypertextbaserede ordbøger stadig nøjagtig de samme elementer som de papirbaserede ordbøger. Det gælder de elektroniske (offline)ordbøger, og det gælder i de fleste tilfælde også de netbaserede udgaver af disse ordbøger.

Inden for de encyklopædiske produkter har vi derimod igennem det sidste årti set en stadig mere udbredt brug af hypermediets muligheder. Som eksempler kan nævnes Encyclopaedia Britannica og Microsofts Encarta, som begge udgives på dvd og indeholder alle tænkelige multimediale og interaktive ressourcer.

Min konklusion ud fra problemformuleringen vil være, at det for en ordbogsbruger, uanset dennes sproglige niveau på kildesproget, vil være en fordel med såvel encyklopædiske informationer som illustrationer for at kunne få den bedste forståelse for, hvad et givent ord eller udtryk dækker.

Man kunne godt forestille sig, at brugeren kunne få de samme informationer i en papirbaseret ordbog – men et meget væsentligt element ville mangle, nemlig hypertextualiteten, dvs. muligheden for at kunne modtage informationerne systematisk ordnet og ikke i en lineær form med eventuelle supplerende informationer fordelt over bogens forskellige dele. Man kan sige, at informationerne også er 'spredt' i onlineudgaven, brugerne mærker det bare ikke, for de er aldrig længere end et klik borte. Dette gælder naturligvis kun, hvis webstedet er logisk og brugervenligt opbygget (se f.eks. afsnit 2.3. om Ordbogen som læringsmiddel).

En papirordbog med lige så mange informationer ville blive alt for stor, og man ville ikke have adgang til hyperlinks ud over URL-lister.

Det er mit håb, at det vil være muligt at få overbevist forlagene (eller andre, der kan se idéen i at investere i tidssvarende leksikalske produkter) om det nyttige i at

give ordbogens bruger enhver supplerende information til et givent opslagsord – også selv om det bevæger sig ud over de hidtil benyttede medier (papir, cd-rom, dvd) og ‘går’ online.

Jeg har hørt det argument, at det er på grund af internettets foranderlige karakter, at man ikke tør satse mere på det. Jeg tror på, at der må kunne spares nogle ressourcer i forbindelse med den konventionelle ordbogsfremstilling, som kunne benyttes til at ansætte nogle personer til at sørge for opdatering af onlineordbøgerne. Det gælder både indsættelse af nye opslagsord og tjek af webstedseksterne links.

Jeg er ikke tilhænger af, at papirbaserede ordbøger skal afskaffes her og nu, men jeg tror på, at internettet kan tilføre leksikografiske produkter af enhver art nogle dimensioner, som de trykte medier ikke kan. Det ville være dejligt, hvis forlagene ville være med til at udvikle sådanne produkter i den nærmeste fremtid!

Litteratur

Ordbøger:

- Bergenholtz, Henning et al.: *Nordisk Leksikografisk Ordbok* (NLO). Oslo: Universitetsforlaget 1997.
- Bratli, C.: *Spansk-dansk ordbog*. København: Fischers forlag 1947.
- Brink Andersen, H. & Windfeld Hansen, J.: *Spansk-dansk ordbog*. København: Munksgaard (nu Gyldendal) 1999.
- CLAVE *Diccionario de Uso del Español Actual*, Madrid, 2002.
- Hornby, A.S.: *Oxford Advanced Learner's Dictionary* (OALD). Oxford: Oxford University Press 1990.
- Hårbøl, K. et al.: *Dansk Fremmedordbog* (DFO). København: Munksgaard 1997.
- Martínez de Sousa, José: *Diccionario de Lexicografía Práctica* (DLP), VOX, Bibliograf, Barcelona, 1995.
- Merriam-Webster *Spanish-English Dictionary* – iFinger-version.
- Norstedts *Spanska Spansk-svensk/svensk-spansk ordbok*. Stockholm: Norstedts 1999.
- Nudansk Ordbog med etymologi*. København: Politiken 2001.
- PONS *Lexiface Global Spanisch-Deutsch*, Ernst Klett Verlag GmbH – iFinger-version.
- Smith, C.: *Collins Diccionario Inglés Español>Inglés English>Spanish*. Glasgow: Harper Collins Publishers 1998.
- Taschenwörterbuch Spanisch*, Bertelsmann-Larousse, 2001.
- The Oxford Spanish Dictionary Spanish-English English-Spanish*. Oxford: The Oxford University Press 1994.
- The Oxford-Duden Pictorial Spanish and English Dictionary*. Oxford: Clarendon Press 1995.
- Vater, P.: *Spansk-dansk ordbog*. København: Gyldendal 2000.

Anden litteratur:

- Burke, Sean Michael 1998: *The Design of Online Lexicons*.
<http://interglacial.com/~sburke/ma/>
- Hupka, Werner 1989: *Wort und Bild – Die Illustrationen in Wörterbüchern und Enzyklopädien*, Lexicographica, Series Maior, 22. Tübingen: Niemeyer.
- Lysemose, Marit 2001: *Fra papir til cyperspace: ordbogsstrukturer i online ordbøger*, Århus: Handelshøjskolen i Århus, Fransk Institut. <http://www.maritlysemose.person.dk/>
- Martín Sánchez, Manuel 1997: *Diccionario del español coloquial – dichos, modismos y locuciones populares*, Tellus.
- Refranero clásico español y otros dichos populares* – antología, Madrid: Taurus, 1974.
- Schnorr, Veronika 1986: Translational Equivalent and/or Explanation? The Perennial problem of Equivalence. I: *Lexicographica* 2. Tübingen: Niemeyer, 53-60.
- Svensén, Bo 1987: *Handbok i lexikografi*. Stockholm: Esselte Studium & Tekniska Nomenklaturcentralen.
- Wonsild Nielsen, Birthe 1992: *Echar la siesta og 2002 andre spanske udtryk og talemåder*. København: Høst.

Kogebøger og andre kilder brugt til lemmaselektion:

- Aris, Pepita: *Mad og drikke Spanien*, København: Gad Guide, 1992.
- Collins: *Language Survival Guide*. Glasgow: HarperCollins Publishers, 2001.
- de Juana: *Guía de pescados y mariscos de consumo usual en España*. Barcelona: Ediciones Omega 1987.
- Knorr, Petra & Paz, Victoria: *Den spanske kogebog*. Köln: Komet (u.å.).
- La cocina española*, Bonechi, Italia, 2003.
- Productos con Denominación de Origen, Susaeta (s.a.): *Quesos españoles, Aceites de España, Productos del campo, Legumbres, arroces y hortalizas, Vinos de Galicia, Carnes y embutidos*.
- Trutter, Marion: *Spanske specialiteter – en kulinarisk opdagelsesrejse*, Könemann, 2000.
- Vazquez, A.: *Pocket Menu Reader Spain*. N.Y.: Langenscheidt, 2000.